

Lepší cesta pro naši zemi?

KSČM na přelomu tisíciletí

V. sjezd Komunistické strany Čech a Moravy

STANISLAV BALÍK

Ve dnech 4. a 5. prosince 1999 proběhl ve Žďáru nad Sázavou V. sjezd Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), který zvolil nové ústřední orgány strany a přijal několik důležitých programových dokumentů. Spolu s X. kongresem Občanské demokratické strany uzavíral „sjezdový rok“ českých politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (PSP ČR). Všechna loňská jednání nejvyšších stranických orgánů byla očekávána s napětím, způsobeným více či méně reálnými nadějemi na zásadní obměnu stranických vedení, či posun v ideovém postoji stran. V případě KSČM to konkrétně bylo očekávání kritického zhodnocení vlastní minulosti a z toho vyplývající změna názvu strany¹. Jak tedy proběhl a jaké závěry přijal V. sjezd strany s třetím nejpočetnějším poslaneckým klubem v PSP ČR²? Je možné jej považovat za projev kontinuity ať již z personálního či programatického úhlu pohledu?

1. Stručný přehled dosavadních stranických sjezdů KSČM

Ustavující sjezd strany, který proběhl 31. března 1990, naplnil rozhodnutí mimořádného sjezdu KSČ 21. prosince 1989 o vytvoření územní organizace komunistů na území tehdejší České socialistické republiky. I. řádný sjezd se konal 13. – 14. 10. 1990 v Olomouci, kdy byl do čela KSČM zvolen filmový režisér Jiří Svoboda. „KSČM se rozhodla být stranou demokratického typu, podporující demokratický socialismus, který spatřovala především v úsilí o demokratickou, sociálně spravedlivou společnost a sociálně právní stát.“³

Dne 1. února 1992 vyhlásilo vedení strany na mimořádném sjezdu výsledek vnitrostranického referenda o změně názvu strany. Pro stávající název se vyslovilo 75,94% členů.

12. – 13. prosince 1992 se v Kladně uskutečnil II. sjezd KSČM, který přijal dodnes platný „Program KSČM“, jež bychom mohli zařadit k typu programů základních⁴. Brzy po sjezdu se ovšem vyhrotil spor mezi dvěma stranickými proudy – reformním (reprezentovaným předsedou strany Jiřím Svobodou) a protireformním (zastoupeným místopředsedou Miroslavem Grebeníčkem).

V důsledku toho byl do Prostějova svolán III. sjezd KSČM (26. června 1993), na němž zvítězila frakce „konzervativní“ a M. Grebeníček byl zvolen předsedou strany. Výsledkem byl také odchod reformní části strany, vyloučení Miroslava Štěpána atd.⁵

IV. řádný sjezd se konal 2. prosince 1995 v Liberci, který kromě opětovného zvolení M. Grebeníčka předsedou a Vlastimila Balína, Václava Exnera, Zdeňka Klanici a Miloslava Ransdorfa místopředsedy Ústředního výboru KSČM přijal deklaraci, v níž vyjádřil snahu KSČM „orien-

tovat se na ty, jejichž objektivním zájmem je radikálně, tj. zásadním způsobem odstranit kořeny současné sociální nespravedlnosti, na námezdně pracující, zejména na dělníky.“⁶

2. Delegáti V. sjezdu KSČM

Souhrnný přehled delegátů V. sjezdu KSČM⁷

celkem delegátů:	269		průměrný věk delegátů:	50,56	
z toho žen:	53	19,70%			
mužů:	216	80,30%			
věkové složení:			národnosti:		
18 – 25 let	12	4,46%	česká	255	94,80%
26 – 30	2	0,74%	slovenská	13	4,83%
31 – 40	23	8,55%	polská	1	0,37%
41 – 50	90	33,46%			
51 – 60	97	36,06%			
nad 60	45	16,73%			
vstup do KS:			vzdělání:		
př. r. 1945	1	0,37%	základní	2	0,74%
45 – 48	16	5,95%	střední odborné – vyučen	26	9,67%
49 – 70	94	34,95%	úplně střední odborné	82	30,48%
71 – 89	139	51,67%	VŠ – tech. směr a zeměd.	9	3,35%
po r. 1990	19	7,06%	VŠ – ostatní	150	55,76%

Z tabulky můžeme vyčíst několik zajímavých věcí. Komunistům se věkovým složením delegátů nepodařilo vyvrátit tvrzení, že jsou stranou s rozhodujícím vlivem starší střední a starší generace. Vždyť více jak polovinu delegátů tvořili lidé starší padesáti let. Stejně tak může existovat důvodné podezření, že 19 delegátů, kteří vstoupili do komunistické strany po roce 1990, jsou titíž lidé, jimž je méně než 30 let (14), tudíž že rozhodující vliv ve straně mají členové „předlistopadoví“. Vzdelání delegátů poukazuje na poměrně velký vliv vysokoškolsky vzdělaných členů strany.

3. Zahraniční delegace

Sjezdu se zúčastnilo i 33 představitelů zahraničních delegací. Byli mezi nimi 2 velvyslanci (Čína a Itálie), 5 nižších představitelů zastupitelských orgánů (Evropská společenství, Francie, Kuba, Slovensko a Vietnam) a 26 zástupců zahraničních komunistických stran (Francie, Indie, Itálie (RiC, PDCI), Jugoslávie, Kuba, Kypr, Maďarsko, Německo (PDS, DKP), Portugalsko, Rakousko, Rusko, Řecko, Slovensko, Španělsko (PCE, IU), Ukrajina, Vietnam).⁸

4. Usnesení V. sjezdu KSČM

Sjezd:

- Schválil: vystoupení předsedy ÚV KSČM Miroslava Grebenička; zprávu ÚV KSČM o činnosti KSČM v období po IV. sjezdu KSČM; zprávu ÚV KSČM o hospodaření v období mezi IV. a V. sjezdem KSČM; zprávu o činnosti klubu KSČM v Poslanecké sněmovně PČR v období mezi IV. a V. sjezdem KSČM; zprávu Ústřední revizní komise KSČM od IV. sjezdu KSČM; zprávu Ústřední rozhodčí komise KSČM od IV. sjezdu KSČM; úpravy ve Stanovách KSČM; KSČM na přelomu tisíciletí; Program obnovy; informační materiál o programových závěrech V. sjezdu KSČM Lepší cesta pro naši zemi; deklaraci V. sjezdu KSČM k mládeži; statut revizních komisí KSČM; statut rozhodčích komisí KSČM; zprávu mandátové komise V. sjezdu KSČM.
- Zvolil: předsedu Ústředního výboru KSČM Miroslava Grebenička; prvního místopředsedu Ústředního výboru KSČM Vlastimila Balína; předsedu Ústřední revizní komise (ÚRK) KSČM Otakara Zmítka; předsedkyni Ústřední rozhodčí komise (ÚroK) KSČM Danu Hrábkovou; členy Ústřední revizní komise KSČM⁹; členy Ústřední rozhodčí komise KSČM¹⁰;
- Potvrdil členy Ústředního výboru KSČM zvolené okresními konferencemi KSČM¹¹.
- Ústřednímu výboru KSČM uložil: svolat do 5. prosince 1999 1. zasedání ÚV KSČM, na něm provést volbu Výkonného výboru ÚV KSČM a funkcionářů KSČM; do 31. ledna 2000 vyhodnotit diskusi na V. sjezdu KSČM, posoudit připomínky a náměty, stanovit postup při jejich využití v činnosti strany; do 31. ledna 2000 zabezpečit publikování a vydání schválených dokumentů V. sjezdu KSČM pro potřebu stranických orgánů a organizací na všech úrovních a členské základny; do ledna 2000 zabezpečit vydání stručného materiálu k plošné informovanosti veřejnosti o návrzích KSČM na řešení krizových problémů společnosti z pohledu závěrů V. sjezdu KSČM; do VI. sjezdu připravit k projednání návrh nových Stanov KSČM; do března 2000 vyhodnotit účinnost usnesení ÚV KSČM přijatých k decentralizaci státní správy s přihlédnutím k novým podmínkám; jedenkrát ročně se zabývat pravidelně plněním úkolů vyplývajících z materiálu k práci s mládeží, přijatého 17. zasedáním ÚV KSČM v červnu 1999; zkontrolovat plnění koncepce dělnické politiky.
- Stranickým orgánům na všech úrovních uložil vytvářet předpoklady pro odpovídající zapojení žen ve veřejném i politickém životě.
- Zmocnil ÚV KSČM připravit neprodleně po přijetí zákonů k vyšším územně samosprávným celkům příslušné změny Stanov KSČM.
- Konstatoval, že práce s mladou generací a obhajování jejich zájmů je jednou z hlavních priorit KSČM.¹²

5. Volby ústředních stranických orgánů

Sjezd volil předsedu ÚV, 1. místopředsedu ÚV, předsedu ÚRK a předsedu ÚroK. Čtyři místopředsedové ÚV byli zvoleni prvním zasedáním ÚV bezprostředně po skončení sjezdu.

Předsedou byl na další čtyři roky (do příštího řádného sjezdu) zvolen Miroslav Grebeniček, který obdržel 186 hlasů (70,72%). Jako druhý se umístil Václav Exner (62 hlasů) před Miloslavem Ransdorffem (15 hlasů). Tuto volbu posléze Grebeniček interpretoval jako střet s „konzer-

vativcem“ Exnerem, s ným, kdo nachází zalíbení v minulosti. Na rozdíl od Ransdorffa měl Exner podporu také okresních organizací, které jej nominovaly.

Prvním místopředsedou (tato funkce byla nově zřízena) byl 155 hlasy zvolen Vlastimil Balín (59,61%), proti P. Branému (59 hlasů) a A. Zralému (46 hlasů).

O Zmítka byl díky 198 hlasům (74,43%) zvolen předsedou ÚRK, jeho protikandidát V. Folprecht získal 68 hlasů. Na post předsedy ÚRoK proběhla dvoukolová volba, neboť nikdo ze čtyř kandidátů (Z. Levý – 105, D. Hrábková – 93, J. Kubínek – 47 a J. Kryll – 21 hlasů) nezískal potřebnou nadpoloviční většinu. D. Hrábkové se ve druhém kole podařilo získat takřka všechny hlasy dvou nepostupujících kandidátů a porazila tak 153 hlasy (58,84%) Z. Levého (107 hlasů).

První zasedání 87-členného ÚV zvolilo další čtyři místopředsedy, a to konkrétně pro jednotlivé oblasti: pro odborné zázemí; pro ekonomiku; pro zahraniční styky; pro územní politiku a přípravu voleb. Místopředsedou pro odborné zázemí byl 58 hlasy (66,67%) zvolen předseda pražské KSČM Jiří Dolejš. Porazil tak Karla Klimšu (14 hlasů), Jiřího Maštálku (13 hlasů) a Pavla Kováčika (2 hlasy). Dolejš měl výraznou podporu M. Grebenička, který již 5. října 1999 prohlásil, že by bylo dobré, kdyby se Dolejš dostal do funkce místopředsedy a připravoval se i na post nejvyšší.¹³

Místopředsedou pro ekonomiku se díky 64 hlasům (73,56%) stal neúspěšný kandidát na předsedu Václav Exner. Druhý kandidát, poslanec Svatomír Recman, získal 23 hlasů.

Na post místopředsedy pro zahraniční styky byl jediný kandidát – Miloslav Ransdorf, který obdržel 81 hlasů (93,10%).

Místopředsedkyní pro územní politiku a přípravu voleb se stala poslankyně Zuzka Rujbrová (52 hlasů – 59,77%), která tak porazila Věru Flasarovou (25 hlasů) a Stanislava Rybáka (10 hlasů).¹⁴

6. KSČM na přelomu tisíciletí

Delegáti sjezdu schválili programový dokument vcelku zásadního významu, který je nazván „KSČM na přelomu tisíciletí“¹⁵. Typově se nachází na pomezí programu základního a akčního. Některé jeho kapitoly (např. „Imperiální charakter kapitalistického pojetí globalizace“ či „Mezinárodní sjednocování a spolupráce levice“) jsou výrazem komunistického vidění světa, řeší vztahy jedince a společnosti. Jiné („Potřeba zásadní změny“, „S KSČM z krize – lepší cesta pro naši zemi“, „Strana perspektivy, strana spolupráce“) zase obsahují prvky typické pro programy akční – ve střednědobé perspektivě rozvíjejí konkrétní cíle.

Co se týče prvků programu základního, obsahuje dokument rozsáhlé pasáže popisující stav světa v horizontu roku 2000. Komunisté konstatují, že po ukončení činnosti Varšavské smlouvy a RVHP významně posílily kapitalistické státy v čele s USA své ambice na ničím neomezovanou světovládu. V rámci kritiky procesu globalizace odsuzují nadnárodní společnosti, neboť ty nefungují na základě demokratických procedur a neváží se na politické systémy jednotlivých zemí. Vážnou chybou ČR je prý také absence definovaných národních zájmů. Program věrně zachycuje zásadně odmítavý postoj KSČM vůči členství ČR v NATO. Ani po vstupu nepřestali komunisté usilovat o vystoupení, v první fázi však alespoň o pozastavení členství „v tomto paktu“.

Dokument „KSČM na přelomu tisíciletí“ ještě považuje za perspektivní rozvíjení kolektivní bezpečnosti v rámci OBSE. Jenže v bezpochyby aktuálnějším úvodním sjezdovém vystoupení

předsedy M. Grebeníčka zaznívají slova zklamání. Ta jsou způsobena istanbulským summitem OBSE a přijatou Chartou evropské bezpečnosti, která se podle Grebeníčka deklaruje, že vnitřní konflikty nejsou vnitřními záležitostmi signatářských zemí, přizpůsobuje doktríně Severoatlantického paktu.¹⁶

Za ideální základ světové spolupráce, který lze dále rozvíjet, považují OSN. V rámci mezinárodní spolupráce levice se má usilovat o vytvoření globalizovaného hnutí vykořisťovaných a ohrožených, umožňujícího solidární obranné akce i organizovaný odpor. Do této spolupráce by se měly zapojit i nové organizace a hnutí, které proklamují snahu o spravedlivější světový řád. KSČM nejsou „cizí ani mladí lidé snažící se žít alternativním způsobem života, lišícím se od převládajícího konzumního a sobeckého životního stylu“. Spolu s některými ekologickými apely obsaženými v programových dokumentech V. sjezdu zde můžeme pozorovat snahu KSČM o získání další „voličské banky“, úsilí o připoutání levicově anarchistických voličů. V této souvislosti je důležitý také dílčí příklon směrem k anarchosyndikalismu (např. důraz na samosprávné prvky v řízení podniků, společnosti i státu).

Perspektivní je pro KSČM působení v rámci evropských institucí, včetně spolupráce s formálními skupinami levice v parlamentních shromážděních evropských organizací (např. s frakcí Sjedené levice v Evropském parlamentu).

Komunisté poukazují na současné nebezpečí zpochybnování parlamentního systému a tvrdí, že ze současných otřesů a deziluzí v ČR se snaží těžit extremisté a „autoritáři koketující s různými formami vlády silné ruky“. Naprosto v souladu s komunistickým ideovým zázemím varují před fašistickou hrozbou (jako příklad uvádějí třicátá léta v Německu a sedmdesátá v Chile)¹⁸ a před antikomunismem, „který byl vždy provázen omezováním demokracie, ztrátou sociálních práv pracujících a ohrožením národního zájmu“¹⁹.

KSČM se definuje jako hlavní opoziční síla, která se vypořádala s minulostí, důsledně odmítla deformace, které diskreditovaly myšlenku socialismu a která hájí vše, co lid vytvořil v dřívějších podmínkách sociálních jistot a co mu bylo po listopadu 1989 odcizeno. I na přelomu tisíciletí hájí komunisté zájmy vykořisťovaných a potlačovaných vrstev. Hlavní cíl – překonání kapitalismu je přímo v programu hodnocen jako cíl antisystémový, cíl systémové změny. Dokument se v otázkách minulosti nese ve stejném duchu, jako projev Miroslava Grebeníčka na začátku sjezdu. Je ostatně potvrzením kontinuity veřejného vystupování představitelů KSČM v této souvislosti na veřejnosti. Komunisté tvrdí, že nedostatky minulosti (mluví převážně o lidských právech) nejsou chybami systémovými, ale deformacemi způsobenými konkrétními lidmi, popř. studenou válkou.²⁰ Tento patrný posun ve vnímání vlastní minulosti (tedy přiznání některých chyb a deformací, snahu „nesklouznout ke zlehčování tragédií lidských osudů, zmařených životů i lidských ambicí té doby“²¹) však nebyl ani v jednom z programových materiálů završen přiznáním vlastní zodpovědnosti a omluvou obětem.

Za hlavní úkol nejbližší doby považuje KSČM zastavení prohlubující se krize. Podmínkou přitom je přispět ke snížení vlivu pravice. V případě reálné možnosti prosazení hlavních bodů programu KSČM jsou komunisté připraveni převzít odpovídající podíl na moci, a to i v nejvyšších výkonných orgánech státu. Dlouhodobě platné východisko přitom spatřují v obnově socialistické cesty rozvoje. Konstatují však, že se cesta z chaosu neobejde bez „použití mimořádných a přechodných opatření včetně některých netržních, administrativních nástrojů.“²²

KSČM navrhuje reformu daňového systému ve prospěch širokých vrstev občanů. V programovém dokumentu „Lepší cesta pro naši zemi“ je tato reforma částečně specifikována progre-

sivním zdaněním velkých majetků.²³ Nezbytná jsou prý také opatření na podporu zemědělských podniků, zejména družstev.

V rámci prosazování Evropské sociální charty chce KSČM investovat především do zvyšování zaměstnanosti, vzdělávání, zdraví, do perspektiv mladých lidí i do klidného života starších spoluobčanů.

KSČM údajně nepřipustí omezování pluralitního charakteru politického systému²⁴ a podpoří řádné dokončení promyšlené reformy veřejné správy. Komunisté se také domnívají, že je třeba posílit aktivitu občanů v rozhodujících občanských sdruženích. Ve kterých však neuvádějí, stejně jako nespecifikují, jakým způsobem lze aktivitu občanů posílit.

K prosazení všech zmíněných programových tezí nabízí KSČM podporu a spolupráci (kromě již zmíněných skupin mladých lidí žijících alternativním způsobem života) odborovému hnutí, jehož význam a aktivita by měly do budoucna podstatně vzrůst.

Mezi své hlavní přednosti řadí program „KSČM na přelomu tisíciletí“ početnost členské základny (viz pozn. č. 2) a organizační strukturu pokrývající celé území ČR. KSČM se také sama označuje za stranu masového²⁵ typu.

7. Program obnovy

Na právě analyzovaný programový dokument navazuje „Program obnovy“. Ten můžeme přiřadit k typu programů akčních. V poměrně detailní podobě rozvíjí teze, v předchozím programu jen letmo nastíněné, v mnoha částech je však tento program jen opakován.²⁶ Kromě nezbytné preambule (či úvodu), která vysvětluje příčiny potřeby programu právě tohoto typu, je dokument rozdělen na pět částí.

První z nich, tzv. „Program ekonomiky pro člověka“, zmiňuje nutnost modernizačních investic, podpory domácí poptávky a podpory vývozu české práce a zboží. Posílení vlastnických práv státu chtějí komunisté dosáhnout mj. přeměnou Fondu národního majetku (FNM) na podnikatelský subjekt, který bude spravovat státní majetek na komerčních zásadách. Při FNM by se měl také zřídit Fond restrukturalizace namísto „neživotné revitalizační agentury, který ... nebude zbytečně financovat bankovní sféru.“²⁷ Za účelem posílení strategického řízení v rámci tržní ekonomiky má být zřízen vládní úřad pro strategické řízení. V oblasti komunikační je cílem KSČM snížit podíl zahraničního kapitálu v oblasti spojové a informační soustavy. „Program obnovy“ konkretizuje již výše zmíněnou myšlenku progresivity daní (zatížení luxusu, neproduktivního a nadstandardního majetku a monopolních výrobců). Bližší vymezení zmiňovaných pojmů však již v textu nenacházíme. Prioritou je také zavedení ekologických daní. Co se týče České národní banky, hodlají komunisté prosadit do Ústavy ČR zásady umožňující větší kontrolu²⁸ nad touto institucí. Má dojít ke snížení příjmů ústavních činitelů, zjednodušení systému státní a veřejné správy²⁹. Již obvyklou součástí komunistických programů bývá požadavek nápravy privatizace. Na základě rovnoprávnosti všech vlastnických forem má být obnovena příslušná míra státního vlastnictví v bankovníctví, dopravě a telekomunikacích, v energetice, v těžbě surovin a ve vodním a lesním hospodářství. Co se týče zemědělství, má dojít k podpoře rozvoje zemědělské velkovýroby a k odstranění restituční a transformační zátěže zemědělských družstev a podniků. S českou sociální demokracií se zřejmě komunisté shodnou na požadavku zřízení finančních prokuratur.

Druhá část „Za plnou zaměstnanost“ deklaruje snahu soustředit politiku zaměstnanosti zejména na oblasti s nejvyšší nezaměstnaností a na rizikové skupiny obyvatelstva. Absolventům škol má být usnadněno získání pracovního poměru např. daňovým zvýhodněním podnikům, které je přijmou do prvního zaměstnání. Zřizování nových pracovních míst má být také dosaženo tím, že dojde ke zkrácení pracovní doby až na 35 hodin týdně, ovšem při zachování mezd a zajištění tlaku na růst produktivity práce. Zůstanou-li přece po všech opatřeních někteří lidé bez zaměstnání, má jim být postupně zvýšena vyplácená podpora v nezaměstnanosti tak, aby se přibližovala k čisté mzdě na průměrnou evropskou úroveň.

Třetí kapitola nese název „Za postupnou obnovu sociálních jistot a za rozvoj národní kultury“. KSČM chce na tomto základě usilovat o automatickou a včasnou valorizaci dávek a důchodů, vrátit se k plošnému poskytování dětských příspěvků a zavést programy podpory mladých manželství. Mají být přehodnocena pravidla odchodu do důchodu, včetně nabídky reálné možnosti předčasného odchodu do důchodu. Zákonný důchodový věk (zřejmě ve smyslu jeho dosažení) nemá být podle komunistů prodlužován. Ve zdravotnické sféře má být snížen počet zdravotních pojišťoven, ve kterých má být mj. uplatněn princip samosprávy pojištěnců. KSČM chce garantovat bezplatné vzdělání na všech stupních státních škol, má dojít k bližší nespecifikovanému posílení akademické svobody a samosprávy vysokých škol a fakult. Sféra umění a literatury má být oprostěna od „politického kádrování a jednostranné závislosti na komerci a na atmosféře vytvářené vládnoucí ideologií“³⁰. O bod výše však nacházíme požadavek posílení odpovědnosti státu a celé veřejné správy za zprostředkování kulturních hodnot a činnost kulturních zařízení. Proti zájmům restituentů jde proklamovaná snaha na prodloužení platnosti zákona ukládajícího povinnost ponechat v restituovaných objektech kulturní či podobné původní zařízení.

Čtvrtá část „Za prohloubení demokracie“ uvádí na prvním místě (kromě již výše zachyceného důrazu na samosprávu – občanské výbory, komise...) úsilí o obranu pluralitního charakteru politického systému (viz pozn. č. 23), nemá být připuštěna diskriminace menších politických stran. Toho má být dosaženo snížením uzavírací klauzule ve volbách do PSP ČR z 5% na 3%. Výhledově bychom se podle Programu obnovy měli dočkat zrušení současného Senátu a změny postavení prezidenta v souvislosti s jeho přímou volbou. V souvislosti se vznikem krajského zřízení chtějí komunisté posílit kompetence územních samospráv včetně posílení suverenity zastupitelstev nad jejich radami. Skončena by měla být také platnost lustračního zákona („diskriminace založená na plošném uplatňování hodnocení, ... princip kolektivní viny za odpovědnost na chybách minulosti“³¹).

Závěrečná, pátá část „Podpora míru a mezinárodní spolupráce“ nepřináší kromě úsilí o nadstandardní vztahy se Slovenskou republikou nic, co by nezmiňoval program předešlý.

8. Lepší cesta pro naši zemi

Oba středně rozsáhlé programové texty jsou shrnuty ve stručném textu „Lepší cesta pro naši zemi“³². Již jeho mírně emocionální název ukazuje na to, že se jedná o typ programu volebního. Tomu nasvědčuje i preambule, jež se obrací na „spoluobčany“. Je v ní popisován tristní stav české země, způsobený neschopností předcházejících vlád. Toto shrnutí základních programových bodů bylo zřejmě připravováno v souvislosti se senátními volbami a s chystanými volbami do krajských zastupitelstev na podzim roku 2000. Volební manifest, můžeme-li jej tak nazvat,

obsahuje deset bodů, tedy jakési desatero pro vyvedení země z krize, pro nastolení „lepší cesty pro naši zemi“.

9. Deklarace V. sjezdu KSČM k mládeži

Delegáti V. sjezdu se obrátili také k mládeži s informací o výsledcích svého jednání. Poněkud překvapivě působí sdělení, že KSČM považuje za svůj hlavní úkol úsilí o „takové uspořádání společnosti, které by poskytlo všem lidem stejnou šanci a které by zaručovalo podmínky pro svobodný rozvoj osobnosti“³³, tedy rovnost příležitostí! Je však otázkou, zda to bylo opravdu míněno tak, jak to bylo napsáno, o čemž lze mít oprávněné pochyby. Požadavky ve vztahu k mládeži jsou víceméně vybrané pasáže z obou hlavních programových dokumentů na sjezdu přijatých, které se nějakým způsobem dotýkají mládeže (zastavení diskriminace při nástupu do prvního zaměstnání, dostupné byty pro mladé rodiny, bezplatné vzdělání na všech úrovních, zastavení drancování přírody nadnárodními obchodními a těžařskými firmami, podpora neformálních skupin mládeže, alternativních životních stylů a médií). Nově zaznívá (nikde bližší nespecifikovaný) požadavek na zakotvení práv mladých lidí v zákoně o mládeži. V závěru textu nabízí KSČM všem mladým lidem spolupráci.

Po stručné analýze krátce předsjezdového dění, volebních výsledků, programových dokumentů a vystoupení Miroslava Grebeníčka můžeme učinit několik závěrů, odpovědět na otázky položené v úvodu. Již před sjezdem bylo zřejmé, že patrně nedojde ke změně názvu strany, a tím de facto ke změně legitimačních zdrojů KSČM. Název skutečně zůstal nezměněn, jakkoli to někteří ještě počátkem roku 1999 očekávali. Nezměněné zůstalo obsazení předsednického postu. Tři ze čtyř místopředsedů zvolených po IV. sjezdu obhájili své místo, výjimkou se stal Zdeněk Klanica, který však již ze zdravotních důvodů nekandidoval. Vlastimil Balín postoupil na nově ustavenou funkci prvního místopředsedy strany, dva noví místopředsedové (Jiří Dolejš a Zuzka Rujbrová) se již delší dobu podílejí na tvorbě politiky KSČM, takže jejich zvolení není nástupem nových tváří. Výraznou změnu nezaznamenala ani komunistická programatika. Stále jsou v programu přítomna „klasická“ slova marxistické ideologie – vykořisťovaná třída, spolurozhodování o výrobních prostředcích atd., zůstala snaha zdanit „nadstandardní“ majetek. Program KSČM obsahuje, zejména v ekonomické části, mnohé body západoevropské levice, např. snížení pracovní doby. Posunem se bezpochyby stalo přiznání některých „chyb a deformací“ předlistopadového režimu. Nová je snaha po oslovování skupin mládeže s alternativním způsobem života a větší (již delší dobu zdůrazňovaný) důraz na samosprávu na mnoha úrovních.

V. sjezd KSČM tak nesplnil očekávání zásadní změny orientace strany, nerozešel se radikálně s komunistickou minulostí, což bylo jednou z podmínek ČSSD pro hlubší spolupráci obou stran. VI. sjezd KSČM by se měl konat v roce 2003.

Poznámky:

1. Právě nedostatečný odstup KSČM od své „předlistopadové“ historie je podle představitelů ČSSD hlavní překážkou v užší spolupráci obou stran i na vládní úrovni. V tomto smyslu se proto v průběhu celého roku 1999 snažila ČSSD ovlivnit nadcházející komunistický sjezd. „Pokud KSČM neřekne,

- že režim, který tu byl v minulosti, byl diktaturou, nepřichází v úvahu jakákoli užší spolupráce," prohlásil senátor ČSSD Jiří Vyvadil. Miloš Zeman podmínil spolupráci s KSČM opuštěním stávajícího názvu a odmítnutím stalinismu ve všech podobách. Viz *Politika v ČR, 1/99, s. 15, Politika v ČR, 2/99, s. 66.*
2. KSČM je také stranou s největším počtem členů. K 1. lednu 1999 registrovala 136 516 členů, organizovaných v 5406 základních organizací. Od roku 1992 však ztratila cca 218 000 členů (61,5%), přičemž úbytek 20 000 členů za poslední dva roky označuje za přirozený. viz *Zpráva ÚV KSČM o činnosti KSČM v období po IV. sjezdu v Liberci (prosinec 1995 – prosinec 1999)*, text on-line.
 3. Fiala, P.; Mareš, M.: *Konstituování systému politických stran v České republice (1989-1992)*. In *Politologický časopis 1/97, s. 118*
 4. Co se týče typologie stranických programů, blíže viz Fiala, P.; Mareš, M.: *Programatika politických stran*. In *Politologický časopis 1/98, s. 7-8*
 5. Při troše nadsázky bychom mohli přirovnat III. sjezd KSČM k V. sjezdu KSČ v roce 1929, kdy se KSČ bolševizuje a do jejího čela se dostává Klement Gottwald a jeho „karlínská parta“.
 6. Fiala, P.; Mareš, M.: *Vývoj systému politických stran v České republice (1992-1996)*. In *Politologický časopis 3/97, s. 311-312*. K podrobnějšímu vývoji KSČM po roce 1990 viz dále např. Fiala, P.; Mareš, M.: *KSČM a koalice Levý blok*. In *Politologický časopis 2/99, s. 183 – 206; Zpráva ÚV KSČM o činnosti KSČM v období po IV. sjezdu v Liberci (prosinec 1995 – prosinec 1999)*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/zpr4-5sj.arj>)
 7. *Souhrnný přehled delegátů V. sjezdu KSČM*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/statist.doc>)
 8. *Seznam zahraničních delegací*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/zahrhost.htm>)
 9. Milana Kožika, Svatopluka Semeckého, Vladimíra Folprechta, Denisu Vlčkovou, Jaroslava Jiráka, Františka Kandela, Stanislava Křidu, Ladislava Strádu, Milana Šmída, Lubomíra Dufka, Antonína Holoubka, Josefa Švarcbecka, Karla Němečka, Vlastimila Ježka, Zdeňka Vaňka, Karla Bubna, Stanislava Filipa, Miloslava Sedláka, Jiřího Mikšana, Drahomíra Oheru, Jana Oprštěného, Karla Šildbergera, Vojtěcha Knotka, Milana Kovaříka.
 10. Josefa Krylla, Zdeňka Levého, Jiřího Lejčara, Karla Kvity, Miroslava Kozáka, Slavomila Brádlera, Miroslava Navrátila, Annu Štofanovou
 11. Václava Exnera, Jiřího Dolejše, Zdeňka Karbana, Františka Hoffmana, Michala Drobílka, Věroslava Sobka, Václava Věrteláře, Vladimíra Boušu, Ludvíka Růžičku, Věru Žezulkovou, Jaroslava Husáka, Rudolfa Peltana, Jiřího Kopsu, Pavla Jetenského, Václava Melšu, Jiřínu Fialovou, Stanislava Grospiče, Jarmitu Šmídovou, Milana Honuska, Václava Koubu, Miloslava Pileckého, Vladimíra Kvasničku, Oskara Marka, Jaroslava Chalupu, Vladimíra Kuchyňku, Zdeňka Semoráda, Bohumila Pišu, Ladislava Velicha, Ivo Píkrýla, Ladislava Šedivého, Ivana Kollára, Václava Černého, Barboru Vojtovou, Antonína Vávru, Janu Bystřickou, Zdeňku Hornofovou, Stanislava Hřebena, Miroslava Veselého, Ladislava Mrázka, Antonína Škramovského, Václava Svatka, Františka Stibora, Václava Čermáka, Ludmilu Brynychovou, Danu Lysákovou, Pavla Pospíška, Milana Pipala, Vlastimila Balína, Helenu Ludvíkovou, Jaroslava Slavíka, Zdeňka Dobrého, Milana Špáse, Zdeňka Mojžiše, Jaroslava Petra, Soňu Markovou, Václava Snopka, Milana Nováka, Milana Pišla, Josefa Odehnala, Jaroslava Ondráčka, Jaroslava Kláštereckého, Libuši Žáčkovou, Karla Klimšu, Václava Žalčíka, Eduarda Matykiewicze, Veronu Havránkovou, Alexandra Černého, Dušana Jaroše, Ivanku Doležalovou, Ivana Sumaru, Josefa Jánošíka, Jiřího Vargu, Jana Řehoře, Josefa Kůtu, Aloise Johanovského, Lubomíra Šlancara, Antonína Zralého, Pavla Kalabuse, Ludmilu Štaudnerovou, Jana Chudáčka, Pavla Kováčika, Bohumila Bystřického, Jiřího Knapka, Aloise Východila, Františka Schneidera, Jana Slámečku.
 12. *Usnesení V. sjezdu Komunistické strany Čech a Moravy*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/usn5sj.htm>)
 13. *Politika v ČR, 5/99, s. 275.*
 14. Volební výsledky jsou citovány dle: *Volební tabulky*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/volby1.htm>)
 15. *KSČM na přelomu tisíciletí*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/kscm2000.htm>)

16. *Vystoupení Miroslava Grebenička, předsedy ÚV KSČM*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/greb5sj.htm>)
17. *KSČM na přelomu tisíciletí*
18. Nevšimají si přítom zásadních systémových rozdílů obou citovaných příkladů, nerespektují ani poznatky sociálních věd týkající se typologie totalitních a autoritářských systémů.
19. *KSČM na přelomu tisíciletí*
20. Tato tendence, tedy „zbavování“ se zodpovědnosti např. za politické procesy padesátých let poukazem na studenou válku, je výrazně patrná od počátku roku 1999, kdy s tímto vysvětlením přišli krátce po sobě M. Ransdorf a Z. Klanica. (*Politika v ČR, 1/99, s. 20*).
21. *Vystoupení Miroslava Grebenička, předsedy ÚV KSČM*
22. *KSČM na přelomu tisíciletí*
23. *Lepší cesta pro naši zemi*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/cesta.doc>)
24. Zde vidíme zřejmě narážku na snahu ODS a ČSSD o reformu volebního systému, který by měl posílit „vládnutelnost“ na úkor „reprezentativnosti“. Jestli opravdu zmíněná věta reaguje na tuto situaci, měla by se spíše než o politickém systému zmiňovat o systému stranickém či o stranicko-politické soutěži.
25. *Zpráva ÚV KSČM o činnosti KSČM v období po IV. sjezdu v Liberci (prosinec 1995 – prosinec 1999)*
26. To je mj. způsobeno již zmiňovanou nesourodostí dokumentu „KSČM na přelomu tisíciletí“, který obsahuje jak prvky programu základního, tak programu akčního.
27. *Program obnovy*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/probnov.htm>)
28. zřejmě politickou
29. Tato formulace je mylná, neboť státní správa je „podmnožinou“ správy veřejné. Stačilo tedy požadovat zjednodušení systému veřejné správy. Blíže viz Průcha, P. – Schelle, K.: *Základy místní správy*, s. 33.
30. *Program obnovy*
31. ibidem
32. *Lepší cesta pro naši zemi*
33. *Deklarace V. sjezdu KSČM k mládeži*

Prameny:

- *Deklarace V. sjezdu KSČM k mládeži*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/mladezVsaj.htm>)
- *KSČM na přelomu tisíciletí*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/kscm2000.htm>)
- *Lepší cesta pro naši zemi*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/cesta.doc>)
- *Politika v ČR, 1,2,5/99*, Masarykova univerzita, 1999
- *Program obnovy*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/probnov.htm>)
- *Seznam zahraničních delegací*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/zahrhost.htm>)
- *Souhrnný přehled delegátů V. sjezdu KSČM*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/statist.doc>)
- *Usnesení V. sjezdu Komunistické strany Čech a Moravy*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/usn5sj.htm>)
- *Volební tabulky*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/volby1.htm>)
- *Vystoupení Miroslava Grebenička, předsedy ÚV KSČM*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/greb5sj.htm>)
- *Zpráva ÚV KSČM o činnosti KSČM v období po IV. sjezdu v Liberci (prosinec 1995 – prosinec 1999)*, text on-line (<http://www.kscm.cz/dokument/zpr4-5sj.arj>)

Literatura:

- Fiala, P.; Mareš, M.: *Konstituování systému politických stran v České republice (1989-1992)*. In Politologický časopis 1/97, Masarykova univerzita, 1997
- Fiala, P.; Mareš, M.: *KSČM a koalice Levý blok*. In Politologický časopis 2/99, Masarykova univerzita, 1999
- Fiala, P.; Mareš, M.: *Programatika politických stran*. In Politologický časopis 1/98, Masarykova univerzita, 1998
- Fiala, P.; Mareš, M.: *Vývoj systému politických stran v České republice (1992-1996)*. In Politologický časopis 3/97, Masarykova univerzita, 1997
- Průcha, P. – Schelle, K.: *Základy místní správy*, 1. vyd. IURIDICA BRUNENSIA, Brno 1995